

Svobodová, Iva

Cítoslovce

In: Svobodová, Iva. *Morfologie současného portugalského jazyka. I, Slovní druhy neslovesné*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 175-176

ISBN 978-80-210-7007-3; ISBN 978-80-210-7010-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130727>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

14. CITOSLOVCE

Citoslovce (interjekce) jsou „izolovaným slovním druhem výpovědně samostatným. Ve svém původním použití neplní funkci větných členů ani funkci gramatických operátorů, nýbrž slouží k vyjádření bezprostředních reakcí uživatelů jazyka na vnější podněty. Jsou to nekonceptualizované (v některých případech i konceptualizované) minivýpovědi, které jsou projevem imitační, apelové anebo emocionální funkce jazyka.“⁴⁰⁵

Podle původu rozlišujeme „interjekce primární a sekundární“⁴⁰⁶.

Interjekce primární (vlastní) jsou zvukové prostředky, které plní pouze funkci interjekční, tj. onomatopoickou, apelovou nebo expresivní či afektivní. Primární interjekce bývají zpravidla simplexní (jednoslovné).⁴⁰⁷

Interjekce sekundární (konvertované či nevlastní) jsou „denominátory konvertované do funkce interjekčních prostředků imitačních, apelových nebo afektivních. Z hlediska formy může jít o interjekce simplexní (jednoslovné) nebo komplexní (víceslovné)“⁴⁰⁸

1. **Interjekce imitační** „vycházejí z napodobení zvuků a jsou konvencionalizovány“⁴⁰⁹: *tique-taque* „tik tak“, *zás!* „bum bác“, *zum-zum* „bzzz“, *rataplã* „bumtarata“; *ah!ah!ah!* „hahaha“.

2. **Interjekce kontaktové** jsou apelové lexikální prostředky a „slouží k upoutání pozornosti nebo k jinému jazykovému působení na recipienta. Jde o tzv. **konativní funkci**“⁴¹⁰ ⁴¹¹. Zahrnuje zvolání vyjadřující upoutání pozornosti, pozdravy, přání, zahájení komunikace, ukončení komunikace, odmítnutí komunikace, upozornění, varování, výhrůžky, okřiknutí, výzvu, doporučení, žádost, prosbu.⁴¹²

Apelové výkřiky nendenominativní povahy jsou například: *agora* „pozór teď“, *às upas!* „hej rup“, *arre!* „jéjda“, *tate!* „pozor, opatrně“, *atd.*

Kontaktové interjekce konceptuální jsou založeny na pojmenováních. Patří sem interjekce práci a žádací, pozdravy, vojenské povely, varování, upozornění: *Bom dia! Até logo. Adeus. Olá! Obrigado! De nada! Parabéns! Boa viagem! Santinho! Olha! Alo!*

405 Zavadil, Čermák (2010:410).

406 Tamtéž.

407 Tamtéž.

408 Tamtéž.

409 Tamtéž.

410 Tamtéž.

411 Termín Jakobsona: *conátus*, -us, m. –působení. *apud*: Zavadil, Čermák (2010:410).

412 Tamtéž.

Nadávký a přezdívky jsou pak: *Burro!* „Osle!“, *Cabrão!* „Svině, Parvo! „*Cvoku*“ a sprosté nadávky typu: *Caralho! Cagado! Foda-se! Puto!Merda!*⁴¹³

Interjekce afektivní jsou interjekce citově hodnotící, které zahrnují zvolání vyjadřující emoce, radost, spokojenost, pochvalu, ale také nespokojenost, antipatii, nadávky, nevoli, lhostejnost: *Ai!Ah!Oh!Ui!Ai!Ufa!*

Emocionální zvolání jsou založená na denominátorech konvertovaných do funkce interjekcí: *Jesus!Ai meu Deus! Vá! Bom!Claro!Mentira!*

Tabuizované vulgarismy jsou pak emocionální zvolání (kletby) založená na tabuizovaných denominátorech z oblasti skatologické a sexuální: *Putá! Caralho! Picha!Foda-se!*

A **interjekční fráze** a někdy i souvětí jsou pak zvláštní konstrukce zvolacích vět a souvětí se silnými emocionálními konotacemi: *Ai de mim!Ora, bolas! Raios te partam! Valha-me Deus! Vai pentear os macacos!Olha, vem cá! Isto é que faltava!*

413 Z důvodu etických tyto výrazy nepřekládáme.